דְּשַׁיְילִינַן לְהוּ לְסָהֲדֵי – שאנו [בית דין] שואלים את העדים
החתומים על השובר **אִי פָּרוּעַ אִי לֹא פָּרוּעַ**, כלומר, אם ראו את
הפרעון, ואם לא ראו נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלא שיהיה
מזומן בידו לכשיפרע.

תָּא שְׁמַע, סְמָפוֹן שנמצא אצל המלוה, **שַׁיֵּשׁ עָלָיו** חתימות **עֵדִים,**
כָּשֵׁר, ושלא כדברי רב ירמיה. מתרצת הגמרא: **מַאי עֵדִים** האמור
בבריית**א**, **עֲדֵי קִיּוּם** השטר בידי בית דין, שכיון שקיימוהו מוכח
שבירורי בית דין ונמצא שהחוב נפרע, ואף שהוא מכחיש זאת,
ברור לנו כן מכח הקיום.

הגמרא מוכיחה כפירוש זה: **הָכִי נָמֵי מְסַתַּבְרָא** – כך גם מסתבר
לפרש בברייתא, **מִדְּקָתָנֵי** – ממה שאמור ב**סֵיפָא** של הברייתא,
'וסמפון **שֶׁאֵין עָלָיו עֵדִים פָּסוּל**', ויש לברר, **מַאי 'אֵין עָלָיו עֵדִים',**
אִילֵימָא – אם הכוונה **דְּלֵיכָּא עָלֵיהּ** – שאין עליו [–על השובר]
חתימות **עֵדִים כְּלָל**, וכי **צְרִיכָא לְמֵימַר דְּפָסוּל. אֶלָּא לָאו** – האם אין
הכוונה שאין עליו **עֲדֵי קִיּוּם**, ולכן הוא פסול משום שהוא יוצא
מתחת ידי המלוה, אבל אם יש עליו עדי קיום, כשר, משום שבית
דין שקיימוהו ביררו שנפרע החוב, וכמו שהעמדנו את הרישא.

הגמרא חוזרת לדון בדברי התוספתא שהובאה לעיל (ב:): **גּוּפָא,**
שנינו בברייתא **'סְמָפוֹן שֶׁיֵּשׁ עָלָיו עֵדִים,** והיינו עדי קיום, שכבר
נתקיים בבית דין וכתבו עליו 'הנפק', **יִתְקַיְּים בְּחוֹתָמָיו,** כלומר,
האיל וכבר קיימוהו, כשר, אולם אם **אֵין עָלָיו עֵדִים** – עדי קיום,
וְיוֹצֵא השובר **לִפנינו מִתַּחַת יְדֵי שָׁלִישׁ** – אדם שלישי שנעשה
'שליש' ביניהם, והאמינו לו למסור בידו את השובר שישמור אותו
אצלו עד שיפרע הלוה את החוב ואז יתן את השובר ללוה, ובעת
מוציא השליש את השובר וטוען שהלוה אכן פרע את חובו, **אוֹ**
שֶׁיּוֹצֵא השובר **לְאַחַר חֲיתוּם שְׁטָרוֹת** – שיצא השובר לפנינו [אפילו
מתחת יד המלוה] כשהוא כתוב על השטר חוב עצמו, לאחר
חתימות העדים, בשני מקרים אלו הדין הוא שהשובר **כָּשֵׁר'.**

מבארת הגמרא: כשהשובר **יוֹצֵא מִתַּחַת יְדֵי שָׁלִישׁ** יש להכשירו
משום **דְּהָא הֵימְנֵיהּ** – שהרי האמינו המַלְוֶה **לְשָׁלִישׁ** שיהיה נאמן
בכל מה שיאמר, כיון שמסרו לו ולא חשש שמא ימסרנו ללוה
קודם שיפרע. ושובר ה**יוֹצֵא לְאַחַר חֲיתוּם שְׁטָרוֹת נָמֵי** – גם יש
להכשירו [אפילו שהוא תחת יד המלוה], משום **דְּאִי לַאו דִּפְרִיעַ** –
אם לא שהשטר חוב פרוע הוא, **לֹא הֲוָה מָרַע לֵיהּ לְשַׁטָּרֵיהּ** – לא
היה המלוה כותב שובר על השטר חוב עצמו, וגורם בכך ריעותא
וקלקול לשטרו, שיהיה נראה כאילו הוא פרוע כבר: **הדרן עלך**

שנים אוחזין

פרק שני - אלו מציאות

נאמר (דברים כב א–ג) 'לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים
וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ. וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ
וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ
וַהֲשֵׁבֹתָ לוֹ. וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וגו' לֹא תוּכַל
לְהִתְעַלֵּם'. ומכאן נלמדה מצות השבת אבידה. ומכך שפירטו
'שמלה' יותר משאר האבידות למדו (לקמן כז.) שדין השבת
אבידה נאמר רק בבעין שמלה, והיינו דבר שיש לו סימן ויש לו
בעלים, אבל חפצים שהם הפקר, או שאין להם סימן והבעלים
מתייאשים מהם, אין חיוב להשיבם. בפרק זה יתבאר באלו
אבידות נוהג חיוב השבה והיאך, וכן מה הם הבירורים שבהם
משיבים את החפץ לבעליו, ועוד דינים הקשורים לעניינים אלו.

משנה

מבוארת המשנה: **אֵלּוּ מְצִיאוֹת** הן שֶׁלּוֹ וזוכה בהן לעצמו שהפקר הן,
וְאֵלּוּ מציאות **חַיָּיב** לְהַכְרִיז עליהן ולהודיע שמצא חפץ זה, כדי
שיבואו בעליו וישיבו לידיהם. **אֵלּוּ מְצִיאוֹת** הן שֶׁלּוֹ, אם **מָצָא**
פֵּרוֹת מְפוּזָּרִין, או שמצא **טָעוּת מְפוּרֶרֶת** שאין בהן סימן, או
שמצא **כָּרֵיכוֹת** – עומרים קטנים של תבואה **כְּרוּשׁוֹת הָרַבִּים,** שכיון
שרבים עוברים שם אפילו אם היה סימן בקשר שלהם דרכו
להישחת ברגלי העוברים, והבעלים מתייאשים מהם. וְכן המוצא

עֲנוּלֵי דְּבֵילָה – תאנים יבשות, או שמצא **כִּכָּרוֹת** לחם שֶׁל **נַחְתּוֹם** –
אופה לחם כדי למכרו, או שמצא **מַחֲרוֹזוֹת** שֶׁל **דָּגִים** שהדייגים
חורזים אותם בחוט, **וְכן** המוצא **חֲתִיכוֹת** שֶׁל **בָּשָׂר,** וְכן המוצא **גִּיזֵּי**
צֶמֶר הַלְקוּחִין מִמְּדִינָתָן – חבילות צמר גזוז המובאות ממדינה
אחרת, **וְכן** המוצא **אֲנִיצֵי פִּשְׁתָּן** – אגודות של פשתן מנופץ, **וְכן**
המוצא **לְשׁוֹנוֹת** שֶׁל **אַרְנָמָן** – צמר סרוק ומשוך כעין לשון וצבוע
בצבע ששמו ארגמן, כל אלו שנשנו כאן **חַיֵּי אֵלּוּ** שֶׁלּוֹ – של
המוצא, משום שהבעלים מתייאשים מהם כיון שאין בהם סימן,
ונעשו כהפקר. **דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר.**

המשנה מביאה דעה המוסיפה אופן שחייבים להכריז עליו: **רַבִּי**
יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל דבר שנמצא שֶׁיֵּשׁ בּוֹ **שִׁינּוּי חַיָּיב** לְהַכְרִיז, משום
ששינוי זה הוא סימן, והבעלים אינם מתייאשים ממנו. **כֵּיצַד, מָצָא**
עֲנוּל של דבילה **וּבְתוֹכוֹ** חתיכת **חֶרֶס,** או שמצא **כִּכָּר** לחם של
נחתום **וּבְתוֹכוֹ מָעוֹת,** חייב להכריז.

המשנה מביאה דין נוסף בענין חיוב הכרזה: **רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר**
אוֹמֵר, כָּל **כְּלֵי אַנְפּוֹרְיָא** – כלים חדשים שעדיין לא התרגלו
בעליהם למראיהם, **אֵין חַיָּיב** המוצאם לְהַכְרִיז עליהם:

גמרא

שנינו במשנה: **מָצָא פֵּרוֹת מְפוּזָּרִין.**

מבררת הגמרא: **וְכַמָּה** שיעור הפיזור שיחשבו בכך למפוזרים. **אָמַר**
רַבִּי יִצְחָק, כגון שהתפזרו **קַב** פירות **בְּשִׁטח** של **אַרְבַּע אַמּוֹת**
מרובעות. מבררת הגמרא: **הֵיכִי דָּמֵי** – באיזה אופן נמצאו הפירות,
שנקבע דווקא שיעור זה. **אִי** נמצאו **בְּדֶרֶךְ נְפִילָה,** שניכר שנפלו
לבעליהם שלא מדעתם, **אֲפִילּוּ טוֹנָא נָמֵי** – אפילו נתפזרו יותר מקב
פירות בארבע אמות הרי הן שלו, כיון שאין בהן סימן והבעלים
נתייאשו מהן, **וְאִי** נמצאו **בְּדֶרֶךְ הִינּוּחַ,** שניכר שהונחו שם מדעת,
אֲפִילּוּ בְּצִיר מֵהָכִי – אפילו נתפזרו פחות מקב בארבע אמות **נָמֵי**
לֹא – גם כן אינן שלו, שהרי הבעלים ישובו לקחתם. **אָמַר רַב**
עוּקְבָא בַּר חָמָא, הדין של פירות מפוזרים במשנה אינו עוסק
באבידה רגילה, אלא **בְּמִכְנַשְׁתָּא דְּבֵי דָּרֵי עַסְקִינַן** – מדובר בזמן
שאוספים ומפנים את התבואה מן הגרנות, ונמצאו במקום דישת
התבואה גרעיני תבואה מפוזרים שנותרו לאחר שאספו הבעלים
את עיקר התבואה, וסוברת המשנה שקַב גרעיני תבואה שנתפזר
בְּשִׁטח של **אַרְבַּע אַמּוֹת, דְּנָפֵישׁ טָרְחַיְיהוּ** – שטורח רב הוא לקבצם,
לֹא טָרַח אִינִישׁ – אין האדם [שהם שלו] טורח בהם, **וְלֹא הָדַר אָתֵי**
וְשָׁקֵיל לְהוּ – ולא יחזור ויבוא לקחתם, אלא **אַפְקוּרֵי מַפְקַר לְהוּ.**
אבל נתפזרו **בִּצְיר מֵהָכִי** – בפחות מארבע אמות, **טָרַח** – אדם
טורח לקבצם **וְהָדַר אָתֵי וְשָׁקֵיל לְהוּ** – ויחזור ויבוא לקחתם, **וְלֹא**
מַפְקַר לְהוּ, ועל כן יניחם במקומם ולא יקחם.

הגמרא מביאה ארבעה ספיקות אודות אופני פיזור דומים: **בָּעֵי** –
הסתפק **רַבִּי יִרְמְיָה,** מצא **חֲצִי קַב** פירות שנתפזר **בְּשָׁתֵי אַמּוֹת, מַהוּ**
דינו. שיש מקום לומר שקַב שנתפזר **בְּאַרְבַּע אַמּוֹת טַעְמָא מַאי** –
מאיזה טעם אמר רב עוקבא שהפקירוהו הבעלים, **מִשּׁוּם דְּנָפֵישׁ**
טָרְחַיְיהוּ – שטורח רב לקבצו, ואם כן כשנתפזר רק **חֲצִי קַב** בְּשטח
קטן של **שָׁתֵי אַמּוֹת,** כֵּיוָן **דְּלֵא נָפֵישׁ טָרְחַיְיהוּ לֹא מַפְקַר לְהוּ,** ואין
המוצא רשאי ליטלם, **אוֹ דִלְמָא** – או שמא נאמר שהטעם
שמפקירם הוא **מִשּׁוּם דְּלֵא חֲשִׁיבִי** כמות קטנה בעיניו לטרוח
לקבצם, **וּלְפִי** זה **וּדְאִי** שכמות קטנה יותר של **חֲצִי קַב** פירות,
שנתפזרו **בְּשָׁתֵי אַמּוֹת,** כֵּיוָן **דְּלֵא חֲשִׁיבִי, מַפְקַר לְהוּ.**
מצא **קַבַּיִם** – שני קבים שנתפזרו **בְּשִׁמּוֹנָה אַמּוֹת, מַהוּ.** קַב **בְּאַרְבַּע**
אַמּוֹת טַעְמָא מַאי שמפקירם, **מִשּׁוּם דְּנָפֵישׁ טָרְחַיְיהוּ** – שיש טורח
רב בקיבוצו, **וְכָל שֶׁכֵּן** כשנתפזרו **קַבַּיִם בְּשִׁמּוֹנָה אַמּוֹת,** כֵּיוָן
דְּנָפֵישָׁא טָרְחַיְיהוּ טְפֵי – שיש טורח רב יותר בקיבוצו, **מַפְקַר לְהוּ,**
אוֹ דִלְמָא הטעם שמפקירם הוא **מִשּׁוּם דְּלֵא חֲשִׁיבִי,** וְאילו **קַבַּיִם**
בְּשִׁמּוֹנָה אַמּוֹת כֵּיוָן **דַּחֲשִׁיבִי לֹא מַפְקַר לְהוּ,** ואין המוצא רשאי
ליטלם.

מצא **קַב שׁוּמְשְׁמִין** – גרעיני שומשום שהם קטנים מגרעיני חיטה,

המשך בעמוד ג

ומפני כן קשה יותר לקבצם, שנתפזרו בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מַהוּ. קַב גרעיני תבואה שהתפזרו בְּאַרְבַּע אַמּוֹת טַעֲמָא מַאי מפקירם, מִשּׁוּם דְּלָא חֲשִׁיבִי, וְאילו שׁוּמְשְׁמִין בֵּינָן דַּחֲשִׁיבִי משום שדמיהם יקרים, לֹא מַפְקַר לְהוּ, ואין המוצא רשאי ליטלם. אוֹ דִלְמָא הטעם שמפקירם מִשּׁוּם דְּנָפְשׁ טְרְחַיְיהוּ, וְכָל שֶׁכֵּן כשנתפזרו שׁוּמְשְׁמִין בארבע אמות, בֵּינָן דְּנָפְשׁ טְרְחַיְיהוּ טְפֵי – שיש טורח רב יותר בקיבוץ קב שומשמין מלקבץ תבואה, מַפְקַר לְהוּ.

מצא קַב תַּמְרֵי – תמרים, שנתפזר בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, או קַב רִמּוֹנֵי – רימונים בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, מַהוּ. קַב גרעיני תבואה בְּאַרְבַּע אַמּוֹת טַעֲמָא מַאי מפקירם, מִשּׁוּם דְּלָא חֲשִׁיבִי, ואם כן קַב תַּמְרֵי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת וכן קַב רִמּוֹנֵי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת נַמִי – כמו כן בֵּינָן דְּלָא חֲשִׁיבִי מַפְקַר לְהוּ. אוֹ דִלְמָא מפקירם מִשּׁוּם דְּנָפְשׁ טְרְחַיְיהוּ, וְאילו קַב תַּמְרֵי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וְכן קַב רִמּוֹנֵי בְּאַרְבַּע אַמּוֹת, בֵּינָן דְּלָא נָפְשׁ טְרְחַיְיהוּ, שהם גדולים, לֹא מַפְקַר לְהוּ.

שואלת הגמרא: מַאי – מה הדין בכל הספיקות שהזכרנו. משיבה הגמרא: תֵּיקוּ – ספק זה לא נפשט:

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בענין יאוש: אִיתְּמַר,

יאוש שלא מדעת – אבידה שנמצאה קודם שידעו בעליה שנאבדה, וכאשר יוודע לבעליה שנאבדה מן הסתם יתייאשו ממנה, אבי אמר, אף שיש להניח שיתייאשו הבעלים לכשיוודע להם שנאבדה, לא חיו יאוש ואינה שייכת למוצא. ורבא אמר, חיו יאוש וזכה בה המוצא.

הגמרא מפרשת מהו האופן בו נחלקו: באופן שמצא דבר שיש לבעלים בו סימן, כולי עלמא לא פליגי – לא נחלקו אביי ורבא וכולם מודים דלא חיו יאוש, ואף על גב דשמעינהו דמיאש לסוף – ששמענו שנתייאש לאחר שבאה לידי המוצא, לא חיו יאוש וחייב להשיב. והטעם, דכי אתא לידיה – שכאשר בא הדבר לידו, באיסורא הוא דאתא לידיה – בזמן שאסור היה למוצא לקחתו לעצמו הוא בא לידו, שהרי בעת שמצא היה מסתבר דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש – שלכשידע הבעלים שנפל ממנו לא יתייאש, מימר אמר – משום שיאמר בדעתו, סימנא אית לי בגויה – הרי יש לי סימן בגוף החפץ, יהבנא סימנא ושקילנא ליה – אתן סימן ואקחנו מהמוצא. וכיון שכשבא החפץ לידו התחייב בהשבה, אף אם לבסוף התייאשו הבעלים, חייב הוא להשיבו. וכן בדבר שנמצא בזוטו של ים, כלומר, שהים התפשט על היבשה ושטף ולקח עמו את הנמצא בדרכו, ובדבר הנמצא בשלולית של נהר, כלומר, שעלה הנהר על גדותיו, ושטף את הדברים הנמצאים שם, שהם דברים האבודים ממנו ומכל אדם, גם כן הכל מודים דאף על גב דאית ביה – שיש בו סימן, רחמנא שרייה – התורה התירתו למוצא אף כשבא לידו לפני יאוש, כדבעינן למימר לקמן – וכמו שנאמר בסוף הסוגיא (כב:).

האופן שלגביו נאמרה מחלוקתם: כי פליגי – מחלוקתם היא באופן שמצא דבר שאין בו סימן והבעלים עדיין אינו יודע שנאבד, אביי אמר לא חיו יאוש – אין זה נחשב שהתייאש ממנו הבעלים, ואפילו שכשידע שנאבד יתייאש, דהא – שהרי בשעה שמצא לא ידע עדיין הבעלים דנפל מיניה ועדיין לא התייאש. ורבא אמר חיו יאוש – נחשב ליאוש כבר מעכשיו, שכיון דלכי ידע דנפל מיניה מיאש – שמיד כשידע שנפל ממנו הוא מתייאש, משום שמימר אמר – הוא אומר בדעתו סימנא לית לי בגויה – סימן אין לי בגופו, שישיבו לי אותו על פיו, לכן מהשתא הוא דמיאש – נחשב שהתייאש כבר משעה שנפל.

(סימן פמג"ש ממקגט"י ככסע"ז)

הגמרא מקשה ממשנתינו על אביי: תא שמע, שנינו במשנה, המוצא פירות מפוזרין, הרי אלו שלו. ויש להקשות, מדוע הן של המוצא, הא – הרי בעליהם לא ידע דנפל מיניה – שנפלו ממנו, ולא התייאש. אלא ודאי מוכח שכיון שסופו להתייאש כשידע נחשב כבר עתה ליאוש, וקשה על אביי. מתרצת הגמרא: הא – הרי אמר רב עוקבא בר חמא לעיל בביאור המשנה, הא במכנשתא דביזרי עסקינן – משנתינו עוסקת בזמן שאוספים את התבואה מן הגרנות, ונמצאו גרעיני תבואה שהניחו הבעלים לאחר שאספו את עיקר התבואה, דאביזה מדעת היא – שאבידה זו הבעלים הפקירוה מדעתם.

הגמרא מקשה על אביי מהמשך המשנה: תא שמע, שנינו במשנה, המוצא פרות מפוזרות, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשים מהם כיון שאין בהם סימן. ולשיטת אביי קשה, אמאי – מדוע הן של המוצא, הא – הרי בשעה שמצאן לא ידע בעליהם דנפל מיניה. מתרצת הגמרא: התם נמי – שם גם כן נתרץ כדאמר רבי יצחק על הקושיא המובאת להלן מדין המוצא מעות במקום שהרבים מצויים שם, דאמר לתרץ שאדם עשוי [–רגיל] למשמש בכיסו שמניח בו את מעותיו בכל שעה ושעה, והרגיש בחסרון המעות עוד קודם שבאו לידי המוצא והתייאש, הכא נמי – כך גם כאן נתרץ שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה, והתייאש.

קושיא נוספת מהמשנה: תא שמע, המוצא עיגולי דבילה – תאנים יבשות וכברות לחם של נחתום – אופה לחם כדי למכרו, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשים מהם כיון שאין בהם סימן. ולקשה, אמאי, והא – והרי בשעה שמצאן לא ידע בעליהם דנפל מיניה. מתרצת הגמרא: התם נמי – שם גם כן נתרץ אגב דיקורי מידע ידע בהו – שכיון שהם כבדים מרגיש הוא בנפילתם קודם שבאו לידי המוצא, ונתייאש.

קושיא נוספת מהמשנה: תא שמע, ולשונות של ארגמן, הרי אלו שלו. ולאביי קשה אמאי, הא – הרי בשעה שמצאן לא ידע בעליהם דנפל מיניה. מתרצת הגמרא: התם נמי – שם גם כן נתרץ אגב דחשיבי מסמושי בהו – כיון שחשובות הן לבעליהן, ממשמש הוא בהם בכל עת, והרגיש בחסרונן קודם שבאו לידי המוצא ונתייאש, וכדאמר רבי יצחק לגבי מעות.

הגמרא מקשה על אביי מברייתא: תא שמע, המוצא מעות בבתי בנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם, הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהן שמא הרבים המצויים שם. וקשה, והא – והרי בשעה שמצאן לא ידע בעליהם דנפל מיניה. מתרצת הגמרא: אמר רבי יצחק, אדם עשוי [–רגיל] למשמש בכיסו – שמניח בו את מעותיו בכל שעה, ובבר הרגיש שנפל ונתייאש.

קושיא נוספת על אביי: תא שמע, שנינו במסכת פאה (פ"ח מ"א) בענין לקט, השיבולים הנופלים בשעת קצירה, שציותה התורה להותירן בעבור העניים, מאימתי כל אדם – שאינם עניים מותרים בלקט – ליטול מן הלקט הנשאר בשדות, משיילכו בה [–בשדה] הנמושות – העניים שנוטלים כל הנשאר בשדה שמאז מתייאשים ממנו שאר העניים. ואמרינן – ושאלו בבית המדרש, מאי – מי אלו נמושות. ואמר רבי יוחנן, סבי דאזלי אתיגרא – זקנים עניים המהלכים לאיטם על משענתם. וריש לקיש אמר, לקוטי אמר, לקוטי בתר לקוטי – העניים המוליכים את בניהם שילקטו אחריהם את מה שהותירו. ויש להקשות, אמאי – מדוע הן של המוצא, נהי דעניים דהכא מיאשי – על אף שהעניים הנמצאים כאן מתייאשים כשראו שהלכו הנמושות בשדה, הרי איכא עניים ברוכתא אחריתא דלא מיאשי – ישנם עניים במקום אחר שעדיין אינם יודעים מכך ולא התייאשו, אלא ודאי שכיון שלכשידעו העניים שבמקום האחר שהלכו הנמושות בשדה, יתייאשו, כבר מעתה נחשב הדבר ליאוש. ואם כן מוכח ש'יאוש שלא מדעת הוי יאוש', ולקשה על אביי.

מתרצת הגמרא: אמרי – אמרו בני הישיבה, ביון דאיכא עניים הכא – שיש עניים במקום הזה, הנך – אותם העניים שבשאר המקומות מיעקרא איאושי מיאש – מלכתחילה הם מתייאשים מללקוט בשדה זו, ואמרי עניים דהתם מלקטי ליה – ואומרים בדעתם, העניים המצויים שם, לידּ אותה שדה, הם מלקטים את הנמצא בה, ולא נותר בשדה מאומה.

הגמרא מקשה על רבא: תא שמע, שנינו במסכת מעשרות (פ"ג מ"ד), המוצא קציעות – תאנים ששוטחים אותם להתייבש בדרך, ואפילו מצאן בצד שדה קציעות – שדה ששטחו שם את התאנים להתייבש, שודאי הן ממנה, וכן עץ תאנה הנוטה לדרך – שענפיה נוטים מעל הדרך, ומצא תאנים שנפלו תחתיה, מותרות למוצא משום גזל, שאין גזל בלקיחתן, ופטורות מן המעשר, אבל בזיתים ובחרובים שענפיהם נוטים מעל הדרך ונמצאו מפירותיהם תחתיהם, אסור למוצא לקחתם, מפני שהם שייכים לבעלים. הגמרא מבארת את הקושיא: בשלמא – מובן הדבר שדין קציעות ותאנים, שנאמר ברישא שמותר לקחתן, לאביי לא קשיא למה מותר ואין חוששים שלא ידע מחסרונן ולא נתייאש, שיש לומר שקציעות אגב דחשיבי מסמסמי בהו – מחמת שהן חשובות לבעליהן, דרכו למשמש בהן בכל עת, והרגיש בחסרונן, ופירות הנושרים מן התאנה נמי, מידע ידיע דנתרא – הדבר ידוע שדרכם לנשור מן העץ, ונתייאשו כבר הבעלים מהן. אלא מה שנאמר בסיפא, לרבא קשיא, דקתני בסיפא בזיתים וכחרובים אסור לקחתם, משום שהבעלים עדיין לא נתייאשו, ואף שכשידעו הבעלים בנפילתם ודאי יתייאשו, אין זה נחשב ליאוש כבר מעתה, ומוכח שיאוש שלא מדעת אינו יאוש.

מתרצת הגמרא: אמר רבי אבהו, שאני זית – שונה זית הנושר מהעץ מאבידה שאין בה סימן, הואיל וחזותו – ומראהו מוכיח עליו

המשך בעמוד פב

מי הם בעליו, **וְאַהּ עַל גַּב דְּנָתְרִין זֵיתֵי** – שנושרים זיתים מהעץ, **מַיְדַע יְדֵיעַ** – ידוע שהוּכְּתָא דְּאִינִישׁ אִינִישׁ הוּא – מקומו של האדם נקרא על שם האדם, משום שכל אדם משנה את צורת מקומו כרצונו, וכמו כן כל עץ מגדל זיתיו בצורה אחרת, ואין זיתיו דומים לזיתיו של חבירו, ועל ידי שיראה המוצא שהזיתים שנפלו דומים במראיהם לזיתים שעל האילן ידע להשיבם לבעל האילן, ואין הבעלים מתייאשים מהם.

מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** – אם כך שממראה הפרי ניכר מי בעליו, **אַפִּילּוּ** בדין שברֵישָׁא, בקציעות ותאנים, **נַמִּי** – גם נאמר כן שאינו מתייאש משום שידע המוצא למי הם שייכים, ומדוע אומרת הברייתא שהם 'מותרות משום גזל'. מתרצת הגמרא: **אָמַר רַב פָּפָּא**, **הָתָאנָה** טבעה הוא **שַׁעַם נְפִילָתָהּ** מהעץ **נִמְאָסַת** – נעשית מאוסה, ועל כן הבעלים מפקירים אותה לעוברים ושבים.

הגמרא מביאה ראיה נוספת לרבא: **תָּא שְׁמַע הַגַּנָּב** – שגונב בחשאי **שְׁנָטַל בגניבה מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה** – לאדם אחר, **וְכֵן גַּזְלָן** – שנוטל בחזקה **שְׁנָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה** – לאדם אחר,